

Συνέντευξη στον **Καλλή Αντούνα**

Η πολιτική σκηνή στην Τουρκία βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε μια εξαιρετικά ρευστή και δυναμική φάση, δήλωσε ο Νίκος Μούδουρος, επίκουρος καθηγητής Τμήματος Τουρκικών Σπουδών του Πανεπιστήμιο Κύπρου, σε συνέντευξη που παραχώρησε στη «Χ» σχολιάζοντας την κατάσταση στην Τουρκία μετά τη σύλληψη του Ιμάμογλου. Εξήγησε πως παρόλο που η αντιπολίτευση μοιάζει να επανασυνδέεται με τις κοινωνικές δυνάμεις, παρατηρείται έλλειμμα ενός σαφούς και συνεκτικού προγράμματος, ενώ την ίδια ώρα η πολιτική κατάσταση όπως διαμορφώνεται λειτουργεί και ως καταλύτης σε έναν ήδη εύθραυστο οικονομικό μηχανισμό. Ταυτόχρονα, η πολιτική κρίση φαίνεται να έχει και ιδεολογικοπολιτικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές προεκτάσεις και στα κατεχόμενα, με την τουρκοκυπριακή κοινότητα να καλείται να αντεπεξέλθει σε ένα δύσκολο σκηνικό.

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΔΟΥΡΟΣ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Ρευστή και δυναμική η πολιτική κατάσταση στην Τουρκία

Σταθερή και συνεχόμενη αυτοαρχικοποίηση του κράτους της Τουρκίας

Μετά τη σύλληψη Ιμάμογλου και τις μαζικές αντικυβερνητικές διαδηλώσεις, πώς διαμορφώνεται ο πολιτικός χάρτης στην Τουρκία;

Η πολιτική σκηνή στην Τουρκία βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε μια εξαιρετικά ρευστή και δυναμική φάση. Η σύλληψη του Ιμάμογλου πυροδότησε ένα νέο κύμα κινητοποιήσεων και πολιτικής αφύπνισης, ιδιαίτερα σε στρώματα της νεολαίας.

Η αντιπολίτευση, για πρώτη φορά, δεν περιορίζεται στη διαμαρτυρία, αλλά διαμορφώνει την επικαιρότητα και κερδίζει ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, αποκλύπτοντας τη φθορά της εξουσίας Ερντογάν και την αδυναμία της να απευθυνθεί πλέον σε ψηφοφόρους και κοινωνικά τμήματα που αποτελούν τον πυρήνα του μέλλοντος της χώρας. Ωστόσο, αυτή η νέα δυναμική εκδηλώνεται μέσα σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από τη σταδιακή, αλλά σταθερή και συνεχόμενη αυτοαρχικοποίηση του κράτους της Τουρκίας. Η κυβέρνηση ενισχύει τον έλεγχο σε κρίσιμους θεσμούς, όπως η δικαιοσύνη και τα ΜΜΕ, μετατρέποντάς τους σε εργαλεία καταστολής. Η εργαλειοποίηση της δικαιοσύνης, όπως φάνηκε και με την υπόθεση Ιμάμογλου, αποτελεί πλέον δομικό στοιχείο ενός πολιτικού συστήματος που τείνει στον εκφασισμό: ενός καθεστώτος όπου η διαφωνία δεν καταστέλλεται απλώς, αλλά ποινικοποιείται.

Η αντιπολίτευση μοιάζει να επανασυνδέεται με τις κοινωνικές δυνάμεις, όμως το έλλειμμα ενός σαφούς και συνεκτικού προγράμματος παραμένει εμφανές. Μόνο κοινό έδαφος αποτελεί η απελευθέρωση του Ιμάμογλου και η επιστροφή στη δημοκρατική ομαλότητα. Όμως, απέναντι στον εκφασισμό δεν αρκεί η άμυνα, χρειάζεται θετικό πολιτικό όραμα με σαφές αξιακό στίγμα.

Ποιες οι προεκτάσεις και συνέπειες της πολιτικής κατάστασης στην τουρκική οικονομία;

Η πολιτική κρίση στην Τουρκία δεν είναι απλώς ένα ζήτημα θεσμικής δυσλειτουργίας ή «λανθασμένων πολιτικών επιλογών». Αποτελεί σε πολλές της φάσεις τον κινητήριο μοχλό μιας βαθιάς ταξικής αναδιάρθρωσης που επιβάλλεται με αυταρχικά μέσα. Η σύλληψη Ιμάμογλου και η επιχείρηση φήμωσης κάθε εναπομένον-

σας δημοκρατικής φωνής έρχονται να θωρακίσουν ένα καθεστώς που όχι μόνο καταστέλλει τις πιο δημοκρατικές δυνάμεις, αλλά αναδιανέμει πλούτο από κάτω προς τα πάνω.

Η φυλάκιση Ιμάμογλου λειτουργεί ως καταλύτης σε έναν ήδη εύθραυστο οικονομικό μηχανισμό. Η παρέμβαση της Κεντρικής Τράπεζας με τεράστια αποθέματα συναλλάγματος (25 δισ. δολάρια) για να συγκρατήσει το νόμισμα αποκάλυψε το

«Η πολιτική κρίση αποτελεί σε πολλές φάσεις της τον κινητήριο μοχλό μιας βαθιάς ταξικής αναδιάρθρωσης που επιβάλλεται με αυταρχικά μέσα»

βάθος της κρίσης. Το γεγονός ότι τα καθαρά συναλλαγματικά διαθέσιμα βρίσκονται σε αρνητικά επίπεδα, αποτελεί ένδειξη ότι η νομισματική πολιτική συνεχίζει να χρησιμοποιείται εργαλειακά για τη διαχείριση πολιτικών κρίσεων.

Ταυτόχρονα, η πολιτική αβεβαιότητα τροφοδοτεί τον πληθωρισμό και επιβραδύνει την ανάπτυξη, πλήττοντας κυρίως μικρομεσαίους και μισθωτούς. Οι πραγματικοί μισθοί μειώνονται, ενώ η κρατική στήριξη κατευθύνεται στις τράπεζες και τις μεγάλες επιχειρήσεις. Η ίδια η αρχιτεκτονική της παγκοσμιοποίησης εισέρχεται σε φάση αναδιάρθρωσης. Η ομολογία του Αμερικανού αντιπροέδρου J.D. Vance, ότι η «παγκοσμιοποίηση δεν ήταν ποτέ κερδοφόρα για όλους», επιβεβαιώνει αυτό που οι λαοί του Νότου γνώριζαν ήδη εμπειρικά: ότι η λεγόμενη ελεύθερη αγορά δεν ήταν ποτέ ουδέτερη, αλλά μηχανισμός ιεράρχησης και εξάρτησης.

Αναφέρεται από αναλυτές να εντάσσουν και το Κυπριακό, μαζί με το Κουρδικό, στη διαδικασία εκδημοκρατισμού της Τουρκίας. Τι σημαίνει αυτό για το εθνικό μας πρόβλημα και την Κύπρο;

Η σύλληψη του Ιμάμογλου λειτουργεί ως καταλύτης σε μια ευρύτερη πολιτική καμπή που αφορά και το Κουρδικό. Η σημερινή συγκυρία θυμίζει το 2013, όταν το κίνημα του Γκεζί αλληλεπιδράσε με τις εξελίξεις του τότε ειρηνευτικού διαλόγου. Η Τουρκία βρίσκεται ξανά σε ένα σημείο καμπής, όπου οι μαζικές διαμαρτυρίες

μπορούν είτε να στηρίξουν μια δυναμική εκδημοκρατικοποίησης, είτε να οδηγηθούν σε ένα νέο αδιέξοδο, όμως αυτή τη φορά χειρότερο. Παρότι η πρόσφατη έκκληση του Οτσαλάν για ειρηνική μετάβαση και η θετική ανταπόκριση του ΡΚΚ δημιούργησαν ελπίδες, η συγκυρία επιβεβαιώνει πόσο εύθραυστες είναι αυτές οι προσδοκίες. Η απουσία εμπιστοσύνης, η ασάφεια της στρατηγικής του κυβερνητικού μπλοκ και η έλλειψη ξεκάθαρων εγγυήσεων υπονομεύουν κάθε προσπάθεια διαλόγου. Επιπλέον, το χάσμα ανάμεσα στο «τουρκικό» και το «κουρδικό» δημόσιο, όπως εκδηλώνεται στη δημόσια σφαίρα, δυσκολεύει την οικοδόμηση κοινού εδάφους. Στο σημείο αυτό και σε πολύ γενικές γραμμές μπορούμε να διακρίνουμε κάποια κοινά στοιχεία με το Κυπριακό. Είναι γεγονός ότι το Κυπριακό μπορεί (όπως και το Κουρδικό) να συζητηθεί εντός Τουρκίας καλύτερα και πιο αντικειμενικά μόνο σε συνθήκες εκδημοκρατισμού. Δηλαδή σε συνθήκες περιθωριοποίησης των παλιών εθνικιστικών προσεγγίσεων. Όμως την ίδια στιγμή το Κυπριακό, όπως και το Κουρδικό, δεν εξαρτώνται μόνο από την κατεύθυνση της δημόσιας αντιπαράθεσης στο εσωτερικό της Τουρκίας, αλλά πολύ περισσότερο από το ποιες δυνάμεις και συμφέροντα επικρατούν τόσο τοπικά όσο και διεθνώς.

Πώς επηρεάζει ή μπορεί να επηρεάσει την κατάσταση στα κατεχόμενα η πολιτική κρίση στην Τουρκία;

Η πολιτική κρίση στην Τουρκία έχει πολυδιάστατες προεκτάσεις στα κατεχόμενα. Καθώς η αυτοαρχικοποίηση του τουρκικού κράτους βαθιάει, τα πεδία ενσωμάτωσης των κατεχομένων στην τουρκική ιδεολογική σφαίρα καθίσταται πιο έντονα. Οι εξελίξεις στην Άγκυρα δεν απηχούνται απλώς στην τ/κ κοινότητα. Κάποτε μεταφέρονται, επιβάλλονται και επενδύονται με ιδεολογικό βάρος. Ένα παράδειγμα αποτελεί ο αυξανόμενος παρεμβατικός ρόλος της τουρκικής πρεσβείας, η οποία δρα ως εσωτερικός ρυθμιστής της πολιτικής ζωής. Παράλληλα, η ενίσχυση της παρουσίας και της δεξιάς – συντηρητικής πολιτικής έκφρασης των εποίκων – με τη στήριξη ή την ανοχή της Άγκυρας – καθιστά πιο δύσκολη την επιβίωση των αυτόνομων, προοδευτικών τουρκοκυπριακών φω-

νών. Οι δεξιές πολιτικές οργανώσεις των εποίκων αποκτούν σταδιακά περισσότερο χώρο νομιμοποίησης των θέσεών τους. Αυτή η δυναμική βαθιάει τις ανισορροπίες στο εσωτερικό των κατεχομένων και εντείνει τις εξαρτήσεις. Η τουρκοκυπριακή κοινωνία καλείται να λειτουργήσει μέσα σε ένα πεδίο όπου η πολιτική κυριαρχία της Άγκυρας δεν είναι μόνο θεσμική ή οικονομική, αλλά προσπαθεί να επεκταθεί σε πολιτισμική. Ωστόσο, όπως είναι φανερό, η τουρκοκυπριακή κοινωνία δεν είναι άφωνη. Παρά την πίεση, υπάρχουν σημαντικές εστίες αντίστασης.

Η προσπάθεια ελευθεροποίησης της μαντίλας στα σχολεία στα κατεχόμενα εντάσσεται στην έναρξη της «προεκλογικής» περιόδου για τα κατεχόμενα, εκ μέρους της Άγκυρας;

Δεν μπορεί να ιδωθεί αποκλειστικά ως ένα «προεκλογικό πυροτέχνημα». Η κίνηση αυτή εμπεριέχει βαθύτερους ιδεολογικούς προσανατολισμούς που δεν πρέπει να υποτιμηθούν. Από τη μια πλευρά, πρόκειται πράγματι για μια κίνηση πόλωσης: η επιλεκτική ανάδειξη «πολιτισμικών ζητημάτων» σε περιόδους πολιτικής αβεβαιότητας αποτελεί προσφιλέ εργαλείο της Άγκυρας για να ενεργοποιήσει συντηρητι-

«Το Κυπριακό, όπως και το Κουρδικό, δεν εξαρτώνται μόνο από την κατεύθυνση της δημόσιας αντιπαράθεσης στο εσωτερικό της Τουρκίας»

κά αντανakλαστικά και να ενισχύσει την κοινωνική βάση της εντός των εποίκων, στους οποίους απευθύνεται πιο άμεσα. Η προσπάθεια αυτή καλλιεργεί τεχνητές γραμμές σύγκρουσης ανάμεσα σε «θεοσεβούμενες» οικογένειες και την «εκκοσμηκευμένη, ελιτίστικη» τουρκοκυπριακή κοινωνία, με στόχο να διαρραγεί η ήδη εύθραυστη κοινωνική συνοχή. Ωστόσο, η επιβολή της μαντίλας – η μετατροπή της σε «δικαίωμα που πρέπει να διασφαλιστεί» σύμφωνα με την κυρίαρχη ιδεολογία – εντάσσεται και σε ένα ιδεολογικό σχέδιο πολιτιστικής αναμόρφωσης. Δεν είναι μια ουδέτερη παρέμβαση στα πλαίσια της θρησκευτικής ελευθερίας, αλλά μια απόπειρα μετατόπισης του αξιακού κέντρου της κοινωνίας προς τα συντηρητικά πρότυπα του τουρκικού κράτους.